

TRANSILVANIA.

Foia Asociației transilvane pentru literatură română
și cultură poporului român.

Abonamentul se
face numai pe câte
un an întru
Se abonedia la Conti-
nentalul asociației în
Sibiu, sau prin posta
său, prin domni co-
lector.

Acesta foia ese
câte 3 eole pe luna
și costa 2 florini, a.
pentru membrii aso-
ciației, era pentru
membrii 3 fr.
Pentru străinatate
1 galben cu porto
postei.

Brasiovu 15, Ianuaru 1877.

Anulu X.

Sumar: Documente istorice din 1848 et 1849. Seria a 2-a. (Continuare din a. 1876.) — Testamentu. — Vitalitatea
gicel romane și cei trei apostoli ai romanilor. (Fine). — Procesu verbale. — Publicarea banilor incurși. — Starea in-
structiunii publice in Romania.

Documente istorice din 1848 et 1849. Seria a 2-a.

(Continuare dela Nrii 18—22 a. 1876.)

Ne apropiaramu cu colectiunile noastre de do-
cumente din anii regeneratiunii, de acea colectiune
importanta, care se coprinde in cei trei fasciculi pu-
blicati sub titlu Dia Romanen der oesterreich-
chischen Monarchie. Wien, Druck von Carl
Gerold et Sohn, 1849, și care astazi este asia de
mare in catu idume fasc. I. nu se mai pote castiga
cu nici unu pretiu. Folosulu ce adusesse romanilor
acei publicatiune in acei ani de proba estrema 1850—
1852, nu se pote compari cu totu aurulu catu s'a
perdatu in bellulu civilu. Au fostu pe atunci cateva
epoce delicioase empirice, in care numai acelea pu-
blicatiuni facute in limb'a germana și comentarea
lotu in unele diarie binevoitorie au impeditu, ca
deputatii natiunii romane se nu fia exilati din Vien'a
prin reactiunea cea terribile inscenata de ministerulu
Schwarzenberg-Bach, amelitu firesce prin nenume-
rate denuntiatiuni negre, care mergea neincetatu mai
virtosu dela Sibiu asupra romanilor. Dara acea ex-
cellenta colectiune germana nici pe departe nu a
potutu coprinde tote documentele absolutu necesarie
atatu spre a ne afirma noi pe noi ca natiune exis-
tente de seculi, catu și spre a justifica tota portarea
și atitudinea nostra din anii 1848—9. In acea co-
lectiune raporturile prefectiloru luate in revisiune
exista de fericitulu Ioanu Maiorescu la faci'a locului,
sunt și romanu documente de prim'a ordine, și totusi
inea și din acelea lipaescu multe. Catastrofa lui Hat-

vani este din cele mai memorabili; dara cine l'ad-
dusa pe elu in perire, și cine pe bietulu Dragosiu?
Raspunsu la intrebarile aceste dau corespondentiele,
ale caroru originale se conserva parte la dn. pro-
fessoru Alexandru Romanu, parte in colectiunea Ho-
dosiu-Papiu, era copii se afla și la noi. Intra cea
dn. Romanu afla de necesariu a le publica in Fe-
deratiune 1875 și bine factu. Noi erasi le asiediam
aici in acestu micu magazinu istoricu alu nostru, in
serie pre catu se pote chronologica, alaturea cu cate
s'au publicatu pana acilea.

Intrabarea fusese, ca pentru ce kossuthianii un a
dicea și alta facea, candu se tracta de impacinirea
cu romanil. Urmatoriile documente, ale caroru ori-
ginale s'au aflatu la Abrudu indata dupa nimicirea
ostei lui Hatvani, ne dau raspunsulu. Era celelalte
corespondentie cate mai urmedia asia precumu le
publica dn. collegu Romanu in suplementulu dela
Federatiunea Nrii 3 et 4 dein 12/24 Ianuaru 1875
explica și comentedia restula. Observamu, ca unele
diarie magiare se incercasera a le disputa autenti-
citatea, inse nu le successe de locu. Preste acesta,
originalele sunt de facia și man'a lui Kossuth
este cunoscuta forte bine la sute de mii de oameni
in patri'a nostra; era frasele lui despre libertate asia
cumu o intelesese densulu in tota viet'i'a sa, sunt
conservate bine in memori'a betraniloru. Le alatu-
ramu și noi aici atatu in limb'a originale magiara,
catu și in traductiune romanésca, pentru ca se nu
remaie locu la dubietati. Scrisorea lui Kossuth catra
deputatulu Dragosiu suna asia:

As országj kormányzó elnöke Dragos János képviselő
urnak.

Kérdést tett ön előttem, hogy ha Erdélynek s
a részekbeni szomszéd megyéknek lázadásban levő
román ajkú népe a fegyvert letenné, s a magyar
álladalom iránti hűségre s kormány iránti enged-
mességre visszatérni akarna, minő sorsra számíthat-
nának a megterők?

Valamint semmi körülmények közt nem inga-
dozva nyiltan kitartam elveimet, s meggyőződése-
m mindenki előtt, a ki elfogulatlanul hallani akarta:

Presedintele gubernatoriu alu tieriei. Domnului depu-
tatu Ioanu Dragosiu.

D-ta ai facutu intrebaria, ca la ce sorte ar' pote
contá cei intorsi, daca poporul romanu din Tran-
silvani'a si partile adnesse, care este in rescollare,
ar' voi se depuna armele si a se intorce la ascultare
facia cu guvernulu?

Precumu nici intr'o impregiurare nu m'am in-
doitu a'mi descoperi francu principiele si convictiu-
nea, inaintea ori cui, care a voitu se le audia ne-

ugy egy cseppet sem kétségeskedem önnek kérdésére írásban is felelni.

Teszem azt nyíltan, miként az az erőshöz illik, minőnek magát a magyar nemzet nehéz idők kísértései közt bebizonyítá.

Teszem azon meggyőződéssel, hogy nemzetem e nehéz időkben ép azért adta a Status kormányzatát kezembe, mert elveimet, s gondolkozásomat helyeslé. Teszem szivem azon érzeténél fogva, mely fájdalommal borúl el a hitszegő habsburg-ház istentelen bujtogatásai által kiontott vér s okozott szenvedések felett.

Én a szabadságnak embere vagyok, ki zsarnok hatalmat sem tűrni nem tud, sem gyakorolni nem akar. Én semmit sem ohajtok inkább, mint a közös szabadság szeretetével a haza keblére ölelni a magyar álladalom minden népeit nyelv- és valláskülönbség nélkül; én békét akarok, hogy a béke ölen a szabad hazának mindnyájan egyenlő szabad polgárai lehessünk, s testvéri szeretetben s egyetértésben gyógyíthassuk meg mihamarább a múltak sebeit s tehessük a hazát a nép boldogsága által boldoggá.

Ezen nézetektől vezéreltetve kijelentem önnek és felhatalmazom, hogy ezt jelen íráson előmutatásával mint eltökélett akaratomat akárkinek is tudtára adja: miként én szivem mélyéből fájlalom a polgárháboru szerencsétlenségét s boldognak vallanám magamat, ha ezt nem a kérlelhetlen kard élével, hanem a becsületes béke olajágával lehetne megszüntetnem.

Becsületes békét említek pedig, mert én, a szabadságnak embere, nem akarok a szolgaság lealázásában gyönyörködni; hanem a közös szabadság részesének ohajtok látni minden embert, ki e hazának földén lakik.

Én tehát nem követelek szolgaságot, nem feltétlen alávetést senkitől e honban, mint a kevély Windischgrätz a magyar nemzettől követelni mert, hanem örülni fogok, ha elfogadva látom a béke és szabadság olajágát mindazok által, kik véres kezekkel szagatják közös édes Anyánk a haza kebelét.

Értesse meg ön e szót mint egy becsületes ember szavát, s a nemzet nevében kimondott kötelezését azokkal, kik ha e szót megérteni, és méltányolni késnek, nem mást tesznek, mint irtózatosszervedést háritanak magokra, népökre, s a hazára.

Ha a föllázadt román nép a fegyvert leteszi s a Status iránti hűséghez a kormány iránti engedelmességre visszatér, én ezennel biztosítom őket, hogy részeseivé lesznek a közös jognak, a közös szabadságnak egyenlő mértékben Magyarország minden lakosával nyelv- és valláskülönbség nélkül. Ezzel mindent megadtam, a mit egy Status polgárainak képes nyújtani. Ha kevesebbet adnék a románoknak, szolgákká alacsonyítanám őket, minek gondolatjától Isten őrizzen.

preocupată: Asia nu stău de locu la îndoiéla a'ti răspunde la întrebarea dtale si in scrisu.

O facu, acést'a francu, cum se cuvine celui tare, precum natiunea ungurésca s'a doveditu in grelele timpuri de cercare.

O facu acést'a cu convictiunea, că natiunea mea, in aceste timpuri grele chiaru pentru aceea a pusu in man'a mea guvernarea statului, pentru că au aprobatu principiile si cugetele mele. O facu din acelu simtiementu alu ànimei mele, care se sfasià de dorere, pentru sangele versatu si suferintiele cauzate prin sceleratele agitatiuni ale perjurei case habsburgice.

Eu sum omulu libertatei, care nu vré se eserceze; nici nu pôte suferi tirani'a. Nu dorescu nimic'a mai tare, decatu a imbracisià la sinulu patriei, cu iubirea libertatei comune, pre tôte popórale statului ungurésca, fara deosebire de limba si religione; voiescu pacea, pentru că la sinulu paceri se potemu fi cu totii cetatieni egalu liberi ai patriei libere; si in iubire si intelegere fratiésca se potemu vindecá catu mai curenda ranele trecutului si se potemu face patria fericita prin fericirea poporului.

De acést'e principie condusu, dechiaru dtale, si te impoterésca, că aretandu scrisórea mi presentá ori si cui? se faci cunoscuta vointi'a mea nestramutata: că mie imi pare reu din anima de nefericirea resbelului civile si m'asiu tiené fericitu déca l'asiu poté curma, nu priu ascutísiulu sabiei inessorabile, ci cu ramur'a de oliva a paceri oneste.

Amintescu de pace onesta, pentru-cá eu, omulu libertatei, nu vréu se me desfatezu in injosirea servitutei; ci vréu se vedu partasiu alu libertatei comune, pre fia-care omu, care locuiesce pre pamentulu acestei patrie.

Deci eu nu pretindu servitute nici supunere neconditionata dela nimene din acést'a patria, precumu superbulu Windischgrätz a cutediatu a pretinde dela natiunea ungurésca, ci me voiu bucurá, de voiu vedea că voru primi ramur'a de oliva a paceri si a libertatei toti acei'a, cari cu manile eruntate sfasiá pieptulu dulcei nóstre mame, alu patriei.

Fà, că acestu cuventu si oblegamentulu lui dechiaratu in numele natiunei se'lu intieléga, că cuventulu unui omi onestu, aceia, cari intardiandu a intielege si apretia acestu cuventu, nu facu alt'a, decatu atragu suferintia infioratoria asupr'a sa, a poporului seu si asupr'a patriei.

Déca poporulu romanu resculatu va depune armele si se va intórce la fidelitate catra statu si la ascultare: facia de guvern, eu prin acést'a i asecuru, că voru fi partasi dreptului comune, libertatei comune, in mesura egale cu toti locuitorii Ungariei, fara osebire de limba si religione. Prin acést'a amu datu totu, ce unu statu pôte se dea cetatieniloru sei. Déca asiú dá romaniloru mai puciu, i-asiú dejsi la servitute, de care cugetu se me ferésca Ddieu.

Eu nu vreau să facu servi, ci dorescu se încete servitutea și suferințele loru seculari. Era din contra; deca li-asiu dá mai multu, asiu face servi pre altii, ceea ce omulu dreptu nu póte poffi.

Eu nu vreau să facu servi, ci dorescu se încete servitutea și suferințele loru seculari. Era din contra; deca li-asiu dá mai multu, asiu face servi pre altii, ceea ce omulu dreptu nu póte poffi.

Eu nu vreau să facu servi, ci dorescu se încete servitutea și suferințele loru seculari. Era din contra; deca li-asiu dá mai multu, asiu face servi pre altii, ceea ce omulu dreptu nu póte poffi.

Eu nu vreau să facu servi, ci dorescu se încete servitutea și suferințele loru seculari. Era din contra; deca li-asiu dá mai multu, asiu face servi pre altii, ceea ce omulu dreptu nu póte poffi.

Eu nu vreau să facu servi, ci dorescu se încete servitutea și suferințele loru seculari. Era din contra; deca li-asiu dá mai multu, asiu face servi pre altii, ceea ce omulu dreptu nu póte poffi.

Eu nu vreau să facu servi, ci dorescu se încete servitutea și suferințele loru seculari. Era din contra; deca li-asiu dá mai multu, asiu face servi pre altii, ceea ce omulu dreptu nu póte poffi.

Eu nu vreau să facu servi, ci dorescu se încete servitutea și suferințele loru seculari. Era din contra; deca li-asiu dá mai multu, asiu face servi pre altii, ceea ce omulu dreptu nu póte poffi.

Eu nu vreau să facu servi, ci dorescu se încete servitutea și suferințele loru seculari. Era din contra; deca li-asiu dá mai multu, asiu face servi pre altii, ceea ce omulu dreptu nu póte poffi.

Eu nu vreau să facu servi, ci dorescu se încete servitutea și suferințele loru seculari. Era din contra; deca li-asiu dá mai multu, asiu face servi pre altii, ceea ce omulu dreptu nu póte poffi.

Eu nu vreau să facu servi, ci dorescu se încete servitutea și suferințele loru seculari. Era din contra; deca li-asiu dá mai multu, asiu face servi pre altii, ceea ce omulu dreptu nu póte poffi.

bánni, a mint a nemzetnek elhatározott akarata, úgy nekem kötelességem. Ha tehát a lázadásban levő románjku nép, a fegyvert leteszi, a hűséghez és engedelmességhez visszatér, ha egyesek visszaadják és szolgáztatják a mit erőszakkal másoktól elraboltanak, most e perczben pedig, még minden áldásokban és jótéteményekben részesülhetnek; de ha kimerítik a nemzet türelmét, ha tovább is fegyverre kényszerítenek, minden szent védést melyet az igazságos Isten boszuló karjában reájuk hozand, magoknak tulajdonítsák.

Sőt szívem indulatát követve, nem vonakodom azt is kijelenteni, hogy ha méltányolva a fentebb mondottakat, minden haladék nélkül, színdnek a jövődöbeni békés magokviselőtknek biztosítékait nyújtani, attól sem leszek idegen, hogy a multak politikai vétségeire, a béke és szerzet nevében fátlyolt vessünk; azon embernek mindazonáltal kivételével, ki magas egyházi állása s a nép bizalmával istentelenül visszaélt, s Isten s haza iránt tartozó kötelességeit gyalázatosan megszegve, nemcsak a románjku népet lázadásra felcsábította, s ez által annyi tömérdek pusztításnak, s vérontásnak buzdítója lett, hanem még azon sohá meg nem bocsátható honárulásra is vetemedett, hogy saját hazája népének leggyilkolása végett idegen fegyveres erőnek az országba betörését, s fölhevni, ösztönözni és eszközölni nem iszonyodott, és ezt mind tevő úgy, hogy egyszer mind honáruló vétkeinek közepette, előttem, az ország kormányháni társaim előtt figyelmünk és vigyázatunknak mézes szavakkal elaltatására hazug képmutató szerepet játszani elég alávaló volt. Ezen embernek neve Siaguna András, kinek fejére a tömérdek kiöntött vér igazságos boszút kiált, s ki amint honárulónak van nyilatkoztatva, úgy bocsáthatban e földön nem részesülhet.

Ezek nézeteim és eltökélt határozatom e tárgy körül, óhajtom, hogy az illetők jözan belátással fontolják meg saját javokat s tegyék lehetségessé a béke olajágával a multak sebeit orvosolhatni.

Ezek nézeteim és eltökélt határozatom e tárgy körül, óhajtom, hogy az illetők jözan belátással fontolják meg saját javokat s tegyék lehetségessé a béke olajágával a multak sebeit orvosolhatni.

Ha a lázadásban levő népküldöttei, hódolatok kijelentése, és ezen kedvezmények biztosítékai kinyerése végett a nemzetgyűlés előtt, vagy előttem megjelenni kívánnának, ön öket nevemben szabad jövetelökről, s menetelökről és személyeik bántalmatlanságáról biztosíthatja.

Fegyvereink diadalmasan haladnak előre, a hit-szegő zsarnok zsoldosai verve, a főváros a nemzet hatalmában van, óhajtom hogy az oláh batalionokat, nem kényszerített ujonczok, hanem önkéntesek gyanánt lássam mihamarább a vitéz magyar hadsereg soraiban, a közös szabadságért küzdeni; e pályán minden hű bajnokra a hazának áldása, dicsőség és szabadság vár, amott, a hol most küzdenek, nem lehet

densulu cá si cu atare, precumú natiunea are vöinti'a resoluta, eu amú datorinti'a.

Deci, daca poporulü romanü rescölatu va, depune armele si se va întörce la credinti'a si ascultare, deca particularii vorü inapoiá ce au rapitu cu forti'a dela altü, inca inu acestu momentu potü avé parte de töte darurile si bunatatile; éra deca vorü öbosi patienti'a natiunei, deca vorü fortia lupt'a imai departe, töte suferintiele, cari man'a resbunatori'a a dreptului Ddieu le va aduce asupra lorü; se si-le atribue si'si.

Ba urmandu simtiementului animiei mele, nu esítezu a dechiará si aceea, cá deca, apretiandu cele mai susü dise, vorü grabi fara amanare a dá garantia despre portarea lbri' pacifica inu venitoriü, nu voiü fi stráinu nicei de aceea, cá in numele paceri sióalu iubirei se aruncamü velu asupra delictelöru politice din trecutü, inse cu exceptiunea acélu omü, care anabsatu inu modu infamü de inalt'a sa püstitiune beseribéste si de increderea poporulü, calcádu in modu rusinosü, datorinti'e sale catrá Ddieu si catrá patriá, inu numai a magitu poporulü romanu la rescölaré si prin acésti'a a fostu îndemnatoriulu la atata prapadire si versare de sange, cí s'a dejositu inca si gl'a acea tradare de patriá, ce nu i-se póte erá nicei odata, inu catu nusa infioratu la próvocá, a indemná si a mudioculü trumpeca de potere armata stráinu inu tíera, pöntu a macelá pre poporulü proprii sale patrie; — si acestea töte de face asiá, inu catu totu odata a fostu destulu de vilu a jóca unu rolü de faciariu mintunosu, pöntu cá in mudioculu pacatöru sale tradatorie de patriá se adörma cu cuvinte dulci, atentiunea si priveghierea mea si a söcilöru mei dela guvernü; numele acéstu omü este Andreiu Siaguna, asupra capului carui a inutulu sange ce s'a versatu striga resbunare drepta, si care, precumü este dechiaratu de tradatoriü de patriá, asiá nu póte avea parte de iértare pre acestu pamentu.

Acéste imi suntu parerile si vöinti'a resoluta in acestu obiectu; dorescü, cá respectivii se si apretleze binele propriu ou rationamentu maturü si se facá posibilé vindecarea ravelöru trecutului cu ramura de oliva a paceri.

Deca tramisii poporulü rescölatu ar' voi se vina inaintea mea séu a dietei, pöntu a si dechiará omagiulu si a castigá garantiele acestöru favorurü; dta i póti asecurá in numele meu, cá vorü póte veni si returná liberü si securi.

Armele nöstre inaintéza victoriosu, soldatii tiranului perjuru suntu batuti, capitala e in man'a natiunei, dorescü, cá batalionele romané se nu le vedu cá recruti siliti, ci cá voluntari, catu mai curendu, in sirurile eroice armate unguresci, luptandu-se pöntu libertatea comüne; pre acésta cariera pre totu luptatoriulu credihtiösu ilu astépta binecuventarea patriei, gloria si libertate, éra acolo unde se lupta a-

más kilátás, mint vagy dicsőségtelen halál, vagy miután eszközül használtattak, szomorú szolgaság, melyet maradékaiknak átka követend század izinglen.

Kelt Debreczeuben april 26-án 1849.

Az ország kormányzó elnöke
Kossuth Lajos mp.

Az ország kormányzója

Hatvan Imre seregsparancsnok urnak.

E hó 6-ról 73. sz. a. kelt felirata következtében értesitem önt, hogy miután eddigi parancsnoksága alatt rendes katonái csapatok is s általában oly erő vagyón egyesülve, mely a rendes hadseregnek a haditudományokban jártas tagját igényli parancsnokul, a hadügyministerium már felszólítatott, hogy Csutak őrnagy helyét egy magasb rangu törzstiszt által mielőbb pótolja ki, kinek ön is szintén alá lesz rendelve. Drágos képviselő eljárását illető jelentését köszönettel veszem, s értesitem, hogy abbeli nézetet én is osztom, s Drágosnak ugyan ön futára által beküldött jelentésére azt válaszoltam, hogy a lazadókkaal semmiféle alkudozásba, sem az amnestia magyarázásába nem ereszkedem, — a kinek kegyelem kell folyamodjék — a kormány fog tudni megkegyelmezni, hol annak helye lesz; s egyttal oda utasítottam, hogy a kívánt fegyverszünet, vagy alkut létesítése ürügye alatt a hadjárat semmi szin alatt fel ne tartóztassa, mit is a végezt közlök önnek, hogy tudja megérkezéteig, és ez értelemben, s pedig teljes erélylyel folytassa működéseit, semmi mellékérdeket figyelemre nem méltatva.

Kelt Debreczenben május 11, 1849.

Az ország kormányzója
Kossuth Lajos mp.

TESTAMENTU.

In numele tatalui si alu filiului si alu santului duhu aminu, dupa ce atotu-potentele Domnedieu, dupa a sa pre inalta indurare, pre unicu filiu alu nostru, pre neuitatulu si iubitu nostru fetu Emiliu Dionisiu Basiota Motiu Dembulu studentu intru a V-a classa gimnasiale, pre acelu angelu blandu, desteptu si cu portari esemplare in etatea lui cea mai frageda de 14 ani si 5 zile lu a chlamatu intru imperatia lui cea ceresca, lasandu-ne pre noi in doliu si desperare, rapindu-ne de tota bucuria si sperantia, ce o ponemu in progresulu lui celu laudabilu; dupa ce prin mortea lui, suntemu lipsiti de filiuulu nostru, care avea chlamarea a ne portá numele nostru familiaru spre onorea familiei nostre si a natiunei pentru tempore

cumu, nu póte fi altu prospectu, decatú seu mórte fara gloria, seu, dupa ce au fostu intrebuintiati de instrumentu, servitute trista, careia i va urma blastemulu posteritatei pana in a sut'a generatiune.

Datu in Dobritina, 26 Aprile, 1849.

Presedintele guvernatoriu alu tierrei
Ludovicu Kossuth, mp.

Guvernatorulu tierrei, Dlu Emericu Hatvani comandante de óste.

In urmarea scrisorei dtale dela 6 l. c. Nr. 73. te cunoscintezu, ca de óre-ce sub comand'a dtale se afla concentrate si desparteminte militare si regulate si preste totu astu feliu de putere armata, care cere de comandante unu individu din armata regulata, espertu in scuntiele militari, ministeriulu de resbelu au fostu invitatú, ca loculu dlui majoru Cautak selu suplinésca catu mai curendu cu unu oficiariu mai inaltu din statulu maioru, caruia si dta inca vei fi subordinatu. Raportulu dtale relativu la misiunea lui Dragosiu, lam primitu cu multiamire si ti facu cunoscutu, ca aprobu si eu parerile dtale, — era la raportulu lui Dragosiu, transmisu totu prin curieriulu dtale, amu respunsu, ca cu insurgentiu nu me demitu la nici unu feliu de negociatiune, — celu ce vrea amnestia, recurga — guvernulu va sci a gratia, unde acést'a va avea locu; si totu odata i am datu instructiune, ca sub pretestulu armistitiului, seu alu pacificatiunei, nici decum se nu impedece operatiunile militare, ceea ce ti comunica pentru ca se sci, si pana la sosirea lui, in acestu intelesu, si inca cu tota energia se continui operatiunile, nerefectandu la interese secundarie.

Datu in Debrelienu, 11 Maiu 1849.

Guvernatorulu tierrei,
Ludovicu Kossuth mp.

venitóre, ne-voliendu totusi, ca cu inchiderea ochiboru lui celi blandi, se incete si amintirea numelui lui, ni-amu determinatu, dupa miclele si modestele nostre poteri a face urmatoriulu:

Documentu fundationalu.

Art. I. Avendu in vedere, ca omulu dupa dis'a unui republicanu francesu „non omnis moriar“ ma móre de totu, ca ca atare numai prin cultura si invetiatura póte deveni utilu societatiei si natiunei, careia apartiene, pentru ca numai prin lumina póte se sebi calile retacite de acele, care conducu la adevarata cunoscintia a binelui si a reului, depunemu odata pentru totu-deun'a, sub ingrigirea si administrarea asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu un'a suma 400 fl. v. a. citeste: patru sute fiorini valóre austriaca

cá fondu pentru ajutorarea unui tineru romanu de religiunea gr. cath. ori gr. orientala ortodoxa din muntii apuseni in Transilvania, ori din districtulu Nasendului, care va cercetá scólele gimnasiali ori reali cu diligentia si in decursulu studialoru va reportá calcululu de prima clasa cu eminentia, sub titlulu „fundatiunea studiosulu de a V-a clasa gimnasiale Emiliu Dionisiu Basiota Motiu Dembulu din Abruda.“

Art. II. Acestu fondu va fi neatingibilu, se va depune in cass'a de pastrare a institutulu de creditu si de economii „Albin'a“ in Sibiu, pre langa celea mai mari interese, cari le prestéza acestu institutu pentru inlocari depuse spre fructificare, si numai atunci se va transpune capitalulu in o alta cassa de pastrare si totu pre langa celea mai mari interese posibile, candu institutulu „Albin'a“ s'ar' desfiintá. Libelulu de inlocare se va pastra totu déuna intre harthiile de pretiu ale asociatiunei transilvane pentru literaturá romana si cultur'a poporulu romanu.

Art. III. Comitétulu asociatiunei va conferi din interesele fundatiunei in totu anulu, deocamdata sum'a de 20 fl. (douedeci floreni) v. a. cá stipendiu pentru unu scolaru romanu, precumu s'a disu la art. I., incependu din I-a clasa gimnasiala séu reala, pana candu isi va termina studiale.

Art. IV. Prisosulu intereseloru se va adauge in totu anulu la capitalu, pana candu acest'a va cresce intr'atat'a, incatu comitétulu se póta conferi séu unu stipendiu mai mare la unu scolaru, séu mai multe stipendia la mai multi scolari, dupa cum adeca comitétulu asociatiunei va afla mai cu cale.

Art. V. Pana candu ajutorulu de 20 fl. séu de o suma mai mare pre anu, se va poté dá numai la cate unu studentu, dorint'a nóstra este, cá acel'a se fia datu pe rendu, unadata la unu studentu de confesiunea gr. cath. si de alta data la altulu de confesiunea gr. orientala ortodoxa.

Art. VI. Déca va fi vre-unu studentu la vre-unu gimnasiu ori scóla reala din famili'a nóstra „Basiota,“ fia acel'a ori din care tíera locuita de romani, si va documetá calculu de prim'a clasa din tóte studiale, acel'a se aiba preferint'a intre alti concurenti.

Art. VII. Crescendu capitalulu si potendu-se distribui mai multe ajutóre, atunci proportiunea se fia pastrata pentru studenti de ambe confesiunile asemenea, de sine întielegandu-se, cá trebuie se fia romani.

Art. VIII. Intre concurentii la stipendia se voru preferá aceia, cari voru documetá, cá pre langa limb'a romana, germana si magiara, invétia séu limb'a francesa séu cea italiana, pentru cá numai cu cunoscenti'a unei din aceste limbi sorori, póte fi si remané filiu credintiosu alu natiunei romane.

Art. IX. Cá multiamita a totupoternicului Domnedieu, si cá o trista aducere aminte a prea tempuriei decedari a filiului nostru Emiliu, rogamu pre santiile lorú preotii greco-cath. si gr. orent. dein Abruda unde s'a nascutu filiulu nostru, precumu si

pre celu din Odorheiulu secuiescu, unde a inchistu ochii pentru toti vecii, cá in serbatórea „Intrarei in biserica.“ se binevoiesca a'lu aminti esindu cu darurile.

Scrisamu in Odorheiulu secuiescu in 9. Dec. 1875.

Basiu Basiota Motiu Dembulu mp.

jude. la tribunalulu regiu de I a instantia
si soci'a sa

Amali'a Basiota nascuta Szabo mp.

Alesandru Boeriu mp.

parochu gr. cath. la Odorheiu, cá martoru.

Alessiu Boeriu mp.,

cá martoru.

Vitalitatea gintei romane si trei apostoli ai romanilorn
(Samuelu Clainu, Petru Maioru, si George Simcaiu).

(Fine.)

Prea onoratu publicu! Precumu in lumea fisica nu aru fi decatu unu chaosu, un'a nópte perpetua fora sóre si lumina, asia in lumea morale, in viet'i'a popóraloru trebuie se fia unu sóre, unu falnariu, una lumina, prin care tóte se se indrepte, se se conduca, se se grupeze, si acésta lumina fora indoiéla nu e alta, decatu scienti'a. Ce folosesce poterea bruta, fora scientia de a o conduce? Ce folosu au avutu gintile barbare de atatea cuceriri fora maiestri'a de a le conserva? Adeverulu istoricu e: cá mai usioru castigi un'a lupta, si cu ea un'a tíera, inse pastrarea si profitulu celoru elúptate e máiestri'a maiestriiloru.

Scienti'a deci este potere. Nu numai te invétia a regula poterea bruta, ci ea iti dá chiaru fortia. Ce, me rogu, a scosu popórale occidentali dein peccatele si catusiele evului mediu, de nu scienti'a?

Clasea culta, adaptata dein sacru lu fonte alu scientieloru, a facutu se se védia ér' sórele libertatei. Prin ce a subjugatu — dupa cumu se exprima proverbiulu — Greci'a subjugata pre subjugatorii ei, déca nu prin scientia si arte? Unu poporu numai pana atunci e sclavu, pana candu e intunecatu; indata ce i se lumina si largesce orizontele cunoscentieloru si alu scientiei, catusiale incepu a'lu stringe mai tare, a'i fi nesuferite, pentru cá elu vedé si simte ce mai inainte nu vedé si nu simtia — nedreptatea lorú — si mái curendu ori mái tardiu le arunca si le ingrópa. De acea nu e eróre politica mai mare, decatu a incatusia pre unu poporu, si a'i concede, ori chiar' a'i favorá cultivarea scientieloru; si de aceea si un'a mäsima a despotismulu este: cine vré se domnésca, se impedece desvoltarea! Fora indoiéla, pentru cá scienti'a este firulu Ariadnei, care conduce pre unu poporu aservitu la libertate, si pre unu liberu, la adeverat'a destinatiune.

Cá se nu vorbescu multe, óre jugulu apesarei nóstre de candu amu inceputu a'lu clatiná? nu óre de candu amu inceputu a ne luminá, si de candu radi'a de cultura incepu a ne incaldi? Si óre inceputulu culturei nóstre de candu este? de abia ceva

mai betranu ca acestu secul, a'i carei premergatori fora scumpul au fostu si suntu. Clainu, Maioru, Sincaiu; ca-ci ore pre campulu literariu eare i-a intre-cutu pana atunci, cati i au ajunsu pana acumu? Cine manusse sabi'a scientiei mai bine, cine o invirtise mai multu? cine se preambla pre tote sferele ei mai multu si mai eu abilitate? Cine si a sacrificatu nopti, dile, vietia pre campulu ei asia ca si eli? si tote acestea, nu pentru remuneratiune, nu; ca-ci dein contra, pentru acest'a suferira; nu pentru lauda, nu pentru ambitiune, ci dein zelulu care nu potu a nu'lu recomandá tuturoru fililoru natiunei nostre, dein cea mai pura anima, dein zelulu nationale.

Asia pre fericitulu Samuelu Clainu nascutu in Sadu langa Sibiu in 1745 si mortu in 1806 in Bud'a in esiliu, cumu se spune, in braciata amiculu seu George Sincaiu — adaptatu in scientia antaiu in fraged'a etate aici in locu, apoi ca monachu in 6 ani la Vien'a si aiurea, cine se nu'lu admire, cine se nu'lu iubesc, cine se au verse un'a lacrima de condoleantia pentru sörtea lui, cine se nu'li doröscu talentele si calitatile? ca-ci atatu pana ce patrech aici ca predicatoriu precumu nu a mai fostu altulu nici inainte, nici dupa aceea, cata si in ratacirea sa printre straihi a scrisu 32 opari si operate pre tote sferelu scientiei. -- Nu este locul alei intr'a aici, ci pre doritorii de a le vedé — imi iau libertate a'i indrapa la abertetunea Baz. P. Domnulu Ioane Vasile Rusu protopopulu Sibiiului tienuta in Dev'a in anulu 1774 si publicata in „Transilvani'a“ Nr. 21 acela si anu. Inse dorere! ca acehu tesauru in mare parte si astadi e ingropatu in manuscripte pre de-o parte, pre de alt'a, ce e mai dorerosu, s'a perditu.

„Raru fenomenu pentru ori ce secul si natiune, dar mai raru pentru romani, si bietulu este asia de pincint cunoscutu, si prin urmare totu atata si pretiutu, ca-ci ignoti nulla cupido.“*)

Trecu la alu doilea barbatu dein acesti trei, la Petru Maioru; fu nascutu in Capusiu unu satu pre Campia la an. 1753. Cursulu invetiaturiloru sale ilu a inceputu in Osiorheiu, ilu a continuatu apoi la Clusiu, si in urma aici in locu, de unde fu tramisu la Rom'a in institutul „de propaganda fide.“ Dupa terminarea studioru a intratu ca calugaru in monastirea din locu, inse preste pucinu parasi novitiatulu calugarescu. Santiendu-se de preotu, mersé ca parochu in St. Martiu, dupa aceea se facu protopopulu Reginului, si in urma ajunse censore de carti romanesci in tipografi'a statului dein Bud'a, si repausá in 1821 in etate de 68 ani. Nu'mi ajuta poterile a'i cunöscu intréga viet'a lui cea plina de activitate; reflectezu numai, ca ore avemu noi multi barbati nationali gelosi de originea, de sörtea si binele ginte sale ca si elu? Cine a luat supra si sarcina de a disputá cu un'a lume istorica intréga, plina de

prejudetia si reutate, pentru a revelá, aperi si probá descendenti'a nostra romana dela coloniile traiane, scoitiendu-o cu tactu si scientia, cu fatigia si sudore printre atatea secle nefaste? Cine a fostu celu din taiu romanu, care a sciutu seote din pulverea arhiveloru si din noianulu trecutulu cartea de botezu a ginte nostre: istoria pentru inceputulu romaniloru — pre largu si precisu decatu Petru Maioru? Nimicu mai dreptu ca cuventele eruditulu Eliade: „Istoria pentru inceputulu romaniloru a fericitulu P. Maioru a fostu unu felu de toiagu alu lui Moise, prin care despiciandu marea de intunerecu ce tiené pre romani, i facu se tréca dincolo de Egiptulu minciuniloru, si se cunöscu adeveratulu loru inceputu.“

Istoria sa besericésca ne spune procesulu formatiunei baserice nostre, ca si istoria nationale patimile si trecutulu ginte nostre; éri ou respectulu la predicile sale observu, ca ore nu pana in dia de astadi forméza mangaierea sufletéscu in multe din basericele nostre? Nu sciú enumerá tote productele sale literarie, nici s'aru poté aici, ci pre scurtu dicandu viet'a lui intréga n'a fostu consacrata pentru alta, decatu pentru acest'a

Venu acamu la celu mai martiru apostolu din acest'a treime, da George Sincaiu. De origine din Sinc'a, inse s'a nascutu in Siamsiudu (saun. Mures.) 1753, astadi in gimnasiulu Iesuitiloru din Clusiu, si alu Pianistiloru din Bistritia. Fu numitu profesoru de retorica si poetica in 1773, éri in anulu urmatoru (1774) s'a tramisu de fericitulu episcopu Gregorie Maioru pentru cinc' ani la Rom'a unde luá doctoratu dein teologia si filosofia, si ajungundu secretariu si bibliotecariu acolo, se incepú totu deodatu si splendid'a sa chiamare de istoricu, scormonindu tote anghiletiele acelei bibliotece dupa date pentru renumitulú seu opu: „cronica romaniloru.“ Acea si activitate si zelu pentru acest'a in Vien'a, aceea si in Blasiu, aceea si pretutindinea spana la morte, si mori... unde? da, unde? ne intrebamu pana in dia de astadi, ca-ci a sci acest'a cu securitate, e cu nepotentia.

Dupa reintörcerea din Vien'a fu directoru alu gimnasiulu dein locu, si in urma fu direttore generale alu scöleloru romane. Aci inca odata s'a probatu adeverulu de altumentrea cunoscutu, ca la unu lucru mare trebue ómeni mari. Sute de scöle popularie se redicara sub densulu, si dorere! decadiura dupa densulu, ca-ci steu'a lui Sincaiu inca se intuneca, steu'a lui inca fu mai ca a tuturoru ómeniloru mari. Persecutatu si inchisu in 1794 in Aiudu ca tulburatoriu politicu, scapa la anulu pentru ca se ajunga un'a sorte mai grea, se retacésca flamendu si golu. Conte Vasu isi castigá merite in respectulu acestui martiru prin prolectiunea ce i acorda, ci spiritulu lui celu agitatu nu si afla repausu. Cu desagii pre spate bate la port'a demnulu seu amicu Samuelu Vulcanu in Urbea mare, fora se si afle repausu nici aici, precumu nici ca revisoru de carti

*) Dice unu scrietoriu.

romane in Bud'a (1803—1808). Inse in totu decursulu acestei vieti agitate si nacajite, unu singuru lucru — dintre multe altele — nici odata nu lu lasa continuarea cronice. Si cu ce folosu? Eu credu, ca nimicu nu pôte fi mai dulce pentru unu omu, decât candu isi vede opulu dudu pana in capetu si datu spre folosulu comunu, pentru care se face. — Ei bine! Sincaiu nu avu acest'a mangaiere. Censur'a i respunse prin faimos'a sentintia — barbaru, opus igne, auctor patibulo dignu. — Anditi minune! tota vieti'a si cu totu zelulu, cu tôte poterile si incordarile sale spirituali si corporali ludra unu omu pentru unu opu, care la fine e demnu de focu, si autoriulu in locu de lauri, isi casciga dreptu remuneratiune: tureile. Ci se nu cugetati, ca dupa un'a sentintia ca acest'a barbatulu doreriloru, care patise si alte umiliri — Sincaiu — ar' fi desperatu, precumu nu ar' fi mfarare, ca ar' face o altii. Nu! aci yine tari'a del' caracteru si de convictiune. Sincaianu aci vedem pre Sincaiu in adeveru mare, convinsu de binele celu a facutu, increditu in meritulu faptei sale, si cu prevedere departata in posteritate, candu ilu intrebá ore cine cu despretiu: „deca nu i e rusine a si portá desagii;“ — si duá de respunsu: „In acesti desagi e opulu meu in care voiu fi premaritu dupa mörte; deca nu mi e rusine ca lu amu facutu, nu mi va fi rusine nici ca lu amu portatu.“ Asia trebue se faca fia-care omu facia cu faptele sale purcese din convictiune.

Nu voliescu se intendu multe, ca ore premarirea espresa de Sincaiu in privati'a sa, realizatu-s'a ori ba? ca singura proba voiu aduce simplu numai cateva cuvinte ale eruditulu Hajdeu: „Umbr'a lui Sincaiu, divinulu cersitoriu, cu desagii pre umeru, cu cronic'a in sacu, cu un'a natiune in o carpa, ratacé printre romanii de atunci, stralucindu'r sdrentiele ca tunic'a lui Christosu pre muntele Tavorulu, dar' ai sei nu lu au cunoscutu.“

Dea ceriulu ca spiritulu lui celu inaltu, zelulu lui celu ferbinte si neadormitu pentru luminarea natiunei si pentru in florirea si fericirea ei, se vieze in veci in toti romanii, urmatorii lui.*

Scusati-me P. O. Publicu, deca poterile mele voru fi fostu, precumu altu-mentrea le si recunoscu inferiore materiei ce mi amu luat, si deca dein acest'a cauza si productiunea mea va fi fostu mai pre diosu de asceptarile D-vöstre!

Totu scopulu de care eram animatu, a fostu, ca deca vre-o ginte, vre-o natiune are titlu de pretensiune la esistencia si vieti'a de sine statatoria, curata si neamestecata, nici a nöstra nu pôte fi inde-reptu, pentru-ca alt'a nu o intrece cu nobleti'a si poterea; deca este in cinev'a potere de vieti'a, dien! in gintea nöstra tormentata in secle, trecuta prin focu si apa, prin sabia si tortura, probata intr'unu captoriu de 17 secle ca nici unu auru altulu, — ea

diu in gintea nöstra nu este mai pucina isi nu pôte se apuna. Numai catu coragiu si zelu spre tôte terrenele, progresu si scientia, cari ne dau potere, si tocm'a pentru acest'a amu propusu pre cei trei barbati de mai susu, pre cari imitandu'i deia tôte poterile dupa cuvintele lui Cichindealulu, „mai maritania pre pamentu nu va fi ca a nöstra.“

Arseniu P. Bunea
 Nr. 408—1876

Procesu verbale

luatu in siedinti'a ordinaria a comitetulu asociatiunei transilvane, tienuta la 27 Decembre c. n. 1876 sub presidiulu d'lu Iacobu Bolog'a, fiendu de fadia dñi membrii: Pav. Dunc'a, E. Macellariu, I. Hann'a, I. V. Rusu, Const. Stezariu, Jos. St. Siulatiu, Z. Boiu, Dr. Dem. Racuciu si Ionu Candrea.

§ 188. Dlu cassariu presentéza conspectulu despre perceptele si erogatele asociat. pre tempulu dela siedinti'a comitetulu din 14 Noembre a. c. pana la siedinti'a presenta. Dein acelu conspectu se vede, cum-ca in restempulu numitu s'au incassatu la asociatiune 1016 fl. 56 cr. si s'au erogatu 1292 fl. 70 cr. (Nr. prot. 401/1876).

Spre scientia.

§ 189. Totu dlu cassariu presentéza conspectulu despre starea fondulu academiei pre tempulu acestei siedintiei. Din amentitulu conspectu resulta, cum-ca fondulu academiei are in proprietatea sa 14087 fl. 24 1/2 cr. (Nr. prot. ag. 402/1876).

Spre scientia.

§ 190. In necsu cu conspectulu cassei de sub §-lu 188, se referéza in specialu despre banii incursi la fondulu asociatiunei pre tempulu dela siedinti'a comit. din 14 Novembre a. c., pana la siedinti'a presente si anume:

a) Prin dlu Ioane cav. Puscariu s'au tramisu ca legatu dela Teodoru Mutowsky dinpreuna cu interese 515 fl. 65 cr. v. a., ca legatu dela Georgie Grabowsky 300 fl. v. a., la olalta 815 fl. 65 cr. Nr. 358/1876 (a se conferi si prot. siedintiei din 14. No-vembre a. c. Nr. 362 § 177).

b) Prin dlu Nicolau Cipu, cassariulu desp. cerc. alu Fagarasiulu, s'au tramisu ca tacse de membrii ordinari si oferte 108 fl. Nr. 365/1876 (a se vedé publicarea in foi'a Transilvani'a Nr. 23/1876 pag. 271,272).

c) Prin dn. advocatu in Tâsnád George Filepp, s'au tramesu, ca arenda dupa mosi'a Galliana, ca tacsa de membrii ord. si prenumeratiune la Transilvani'a cu totulu 27 fl. v. a. (Nrü prot. 366, 369 si 399, 1876.)

Se ia spre scientia.

§ 191. In necsu cu conspectulu de sub § 189 se raportéza despre contribuirile incurse la fondulu academiei, si anume:

*) Dice unu scrietoriu.

a) Prin dn. Nicolau Cipu, cassariulu despart. cerc. alu Fagarasiului, s'au tramesu 6 fl. (Nr. 365, 1876) (vedi Trans. Nr. 23. pag: 272).

b) Din partea tenerimei teologice dein partile ungurene si selagene, s'a tramesu cá venitu curatu dela unu balu tienutu la Bicsadu 20 fl. 60 cr. v. a. (Nr. 386/1876).

Spre scientia.

§ 192. Dn. cassariu Const. Stezariu, presentéza computulu despre perceptele si erogatele foiei asoc. „Transilvani'a pre 1876.

Dn. cassariu cá referente, arata, cá perceptele au tostu 621 fl. v. a., ér' erogatele 750 fl. 33 cr.

Bilantiulu.

Spese cu edarea foiei pre 1876	750 fl. 33 cr.
Remuneratiunea redactiunei cu	400 „ —
Sum'a erogatorulu	1150 fl. 33 cr.
An incursu cá prenumeratiuni pre 1876	500 fl. 50 cr.
Prin unmare s'au spesatu mai multu cu	649 fl. 83 cr.
Combinandu acést'a suma cu bugetulu preliminaru pre 187 ⁵ / ₆ de	708 fl. —
Resulta unu superplusu de	58 fl. 17 cr.
Detragundu-se si acestu restu din superogatul redactiunei dupa computu cu	129 fl. 33 cr.
Remane cu finea acestui anu 1876, unu superogatu de	71 fl. 16 cr.

Numitul referente aratandu, cá computulu respectivu l'au aflatu esactu in tóte positiunile, propune a se dá absolutoriu ratiocinantelului, si totu deodata a se esprimá redactorelui foiei, cea mai cordiale recunoscintia pentru neobositele servitia prestate si pre acestu terenu literariu, cá redactore in interesulu promovarei scopuriloru culturali ale asociatiunei. (Nr. 395/1876).

Propunerea referentelului se primesce cu unanimitate in totu coprinsulu cu observarea, cá se se assemneze la cass'a asociatiunei cerut'a anticipatiune de 250 fl. pentru suportarea speseloru edarei foiei pre an. 1877.

§ 193. Dn. protop. I. V. Rusu, aduce la cunoscentia, cum-cá in conformitate cu conclusele adunariloru gen. din 1875 si 1876, s'au emisu provocari catra membrii ord. aflatori in restantia, cu tacele anuali, pentru solvirea acelor'a. Atari provocari s'au emisu in numeru de 1315 (a se vedé si conclusinnea comit. din 10 Octobre 1876. (Nr. 384/1876).

Spre scientia.

§ 194. Directiunea despart. cerc. alu Brasiovalului (I), aterne procesulu verbale alu siedintiei subcomit. din ¹⁵/₂₇ Decembre 1876. Din respectivulu procesulu verbale resulta, cum-cá sub-comit. in siedinti'a sa susu-numita, s'a ocupatu cu afaceri curente, intre altele, cu luarea dispositiuniloru pentru impartirea provocariloru emise in privinti'a solvirei tacselorulu restante p. 4. (Nr. 399/1876).

Se ia spre scientia.

§ 195. Se raportéza despre charti'a V. Consistoriu archi-diecesanu gr. or. din Sibiiu ddo 23 Octobre a. c. Nr. 2643 scol., prin care acelasiu 'si esprime multiamit'a sa comitetului si adunarei gen. pentru ajutoriulu de 200 fl., votatu in favórea ajutorarei scóleloru confesionali din archi-dieces'a resp. (Nr. 363/1876).

Se ia spre scientia.

§ 196. Se comunica script'a fostului arendátore alu mosiei Galliane, Carolu Fischer, prin care acela cere a i-se relaxá restulu de arenda pre anulu cur. in suma de 19 fl. (Nr. 367/1876).

Script'a resp. se se comunice cu avocatulu asoc. George Filepp, spre a dá deslusirile necesarie asupra starei lucrului.

§ 197. Se presentéza cererea lui Ioanu Serbu invetiacele de mesaria in Clusiu, prin carea se róga a i-se conferi unu ajutoriu din fondulu asociat. (Nr. 368/1876).

Se decide a i-se resolvi suplicantelului, cum-cá, dupa-ce ajuróriale preliminate pre anulu 187⁶/₇, pentru invetiaceii de meseria, s'au impartitu dejá in 14 Novembre a. c., cererei respective acumu nu se póte satisface; se indrépta inse a concurge -la ajuróriale ce se voru preliminará de adunarea gen. viitória.

§ 198. Se notifica, cum-cá V. Consistoriu archi-diecesanu gr. or. de aici, remite documentulu fundationale vechiu alu lui Basiliu Basiota Motiu-Dembulu, dupa-ce a primitu documentulu nou compusu cu unele modificatiuni. (Nr. 372/1876).

Se va asediá spre pastrare in archivulu asociatiunei.

§ 199. Se comunica script'a dlui canonicu Vasiliu Popu, din 2 Decembre a. c., prin care acelasi cere, cá contractulu de vendiare a mosiei Galliane, pentru care alatura unu proiectu, pregatindu-se si provediendu-se cu subscrierile recerute, se se tramita prin avocatulu asociatiunei dlui cumparatoriu conte Paulu Degenfeld. (Nr. 337/1876).

In necsu cu acést'a din partea secret. se raportéza, cum-cá in 9 Decembre a. c. s'a tramesu din partea presidiului, respectivulu advócatu alu asociat. George Filepp, amentitulu contractu, cu aceea indrumare, cá cu ocasiunea subscrierei aceleuia din partea cumparatoriului, se incasseze pretiulu vendiarei de 1600 fl. si acel'a se'lu administre catu mai curendu incóce.

Se ia spre scientia cu aprobare.

§ 200. Se presenta documentulu de progresu pre an. scol. 187⁵/₆ alu fostului stipendiatu alu asociatiunei Teodoru Cesarianu, elevu de scól'a de agricultura in Clus-Monasturu dejá absolutu.

Din respectivulu documentu se vede, cá densulu a reportatu clase de progresu parte bunu, parte destulitoriu (Nr. 383/1876).

Spre scientia.

§ 201. Societatea: „Petru Maioru“ din Bud'a-

pest'a, prin script'a din 10 Decembre a. c. multimesce comit. pentru cursurile din Transilvani'a, gra-tificate pre sém'a acelei societati. (Nr. 387/1876).

Spre scientia.

§ 202. Dn. Ioanu V. Barcianu se ofere a dá Federatiunea de pre 1875, in scaimbu pentru Tran-silvani'a totu de pre 1875.

Se accorda cererea respectiva.

§ 203. Dn. protop. Ioanu Papiu, aratandu, cà densulu a dimisionatu din postulu onorificu de di-rectore alu despart. Devei (VI), cere a se luá dispo-sitiuni pentru transpunerea actelor respective in pri-mirea directorului nou alesu dein partea adunarei gen. a despartimentului tienute in 29 Iuniu a. c. (Nr. 391/1876).

Se decide, cà in necsu cu conclusiunea comit. din 25 Iuliu a. c. Nr. 218, nou alesulu directoru dr. Lazaru Petco, se se recerce a primi actele resp. dela demisionatulu directoru, incunoscientiendu-se si acesta despre dispositiunea facuta in estu obiectu.

§ 204. Dn. protop. I. V. Rusu presentéza re-latiunile incurse dela advocatii asociat. in caus'a ur-matórieloru legate.

a) Relatiunea dlui advocatu Mateiu Nicol'a din 25 Novembre a. c. in caus'a legatelor Telechiane (Nr. 371/1876).

b) Alta relatiune din 20 Decembre a. c. totu in caus'a legatelor Telechiane. (Nr. 398/1876).

c) Relatiunea dlui advocatu Mateiu Nicol'a din 6 Decembre a. c. in caus'a legatului lui Ioanu Iancu (Nr. 379/1876). In fine.

d) Relatiunea dlui advocatu Bas. Popu Harsianu din 16 Decembre c. c. in caus'a legatului lui Avramu Iancu. (Nr. 392/1876).

Se decide: cà mai inainte de a se luá la per-tractare meritória, amentitele relatiuni de sub a—d aduse in combinare, — se se céra unele deslusiri, respective informatiuni dela dn. advocatu Nicol'a, re-lativu la unele impregiurari, atingátorie de legatele telechiane.

§ 205. Protop. I. V. Rusu, in necsu cu conclu-siunea comit. din 21 Aprile a. c. reasume cestiunea acordarei unei remuneratiuni pentru dn. Iacobu Elek auctoriulu importantului opu: „a Királyföldi viszonyok ismertetése,” cumperatu pre sém'a asociat. din partea adnnarei gen. dela Reghinulu sasescu din 1875, si pre bas'a unui raportu motivatu, propune a se asemná numitului auctoriu o remuneratiune de 100 fl. (Nr. 131, 360 si 388/1876).

Dupa discussiune, propunerea referentului se pri-mesce cu unanimitate.

§ 206. Dn. jude reg. Basiliu Basiota Motiu Dem-bulu, cu privire la script'a comit. din 14 Noembre a. c. Nr. 362, rescrie, cum-cà nu este aplecatu a se invoii, cá se se faca proiectat'a modificare cu privire la art. I. din literile sale fundationali, se invoiesce inse, cá asta-data ajutoriulu de 20 fl. creatu de den-sulu, conditionatu, se se confere concurentelui din

muntii apuseni, de si dóra acel'a n'a doveditu cal-culi de prim'a clase cu eminentia (Nr. 376/1876.)

Punendu-se cestiunea la pertractare, dupa-ce din partea unoru membrii bine informati se constata, cum-cà tenerulu, uniculu concurentu la acelu ajutoriu din muntii apuseni, obtienù unu ajutoriu din partea consistoriului archi-diecesanu, ér' alti concurenti din muntii apuseni ori din fostulu districtu alu Naseu-dului nu suntu, comitetulu avendu in vedere tenórea literelor fundationali, se afla indemnatu a decide: cá ajutoriulu cestionatu pre an. scol. curente se se capitaliseze in favórea fundatiunei respective; ér' ce-loru alalti 2 concurenti, alt' cum eminenti, dar' cari nu suntu nascuti din muntii apuseni ori din fostulu districtu alu Naseudului, prin urmare nu intrunescu condițiunea pusa prin respectivele litere fundationali art. I., se lí se resolve negativu in sensulu indigitatu. Despre acést'a se se incunoscienteze si respectivulu fundatore.

§ 207. Se presentéza cererea reన్నిuei invetia-toriloru romani din Chióru din 20. Decembre a. c., prin carea aceeași cere a i-se dá gratis pre sém'a bibliotecei cate unu esemplariu din cursurile Tran-sivaniei (Nr. 400/1876).

Se accorda cererea respectiva.

§ 208. Se raportéza despre urmatóriele carti donate pre sém'a bibliotecei asociat. si anume:

a) Századok a magyar történelmi társulat Köz-lönye, brosiur'a X.

b) Cartea de lectura de I. V. Rusu.

c) Raportulu anuale alu societatei „Romani'a juna.”

d) Calendariu pre 1877 de Mihaiu Calinescu, secretariulu societatei pentru cultur'a si literatur'a rom. in Bucovin'a.

Se primescu pre langa espresiunea recunoscin-tiei protocolarie, si se transpnu dlui bibliotecarin, spre a se petrece in registrulu bibliotecei asoc.

Verificarea acestui procesu verbale se concrede dloru membrii: Dunc'a, Macellariu, Hanni'a.

Sibiiu, datulu cá mai susu.

Iacobu Bolog'a mp., pentru secretariu
presiediate. Ioane V. Rusu mp.

S'a perlesu si verificatu. Sibiiu in 29 Decembre c. n. 1876.

P. Dunc'a mp. E. Macellariu mp. I. Hanni'a mp.

ad Nr. 366, 369, 382, 299—1876.

Publicarea baniloru incursi

la fondulu asociat. pre tempulu dein 15. Nov. a. c. pâna la siedinti'a comitetului asociat. din 27 Decembre 1876.

Dela dn. procurorur reg. de statu in Dev'a Simeonu Horvath tacsu de membru ordinariu pre 187⁵/₅ si 187⁵/₆ 10 fl. — Dn. protopopu in Lipov'a, Ioanu Tieranu, tacsu de m. ord. pre 187⁵/₆ 5 fl. — Dn. advocatu in Tasnádu George Filepp tacs'a de m. ord. pre 187⁵/₆ 5 fl.

Prin dn. protopopu si directoru alu despart. cerc. alu Brasiovului, Ioane Petricu, s'au tramisu:

Dela biseric'a S-lui Nicolae din Brasiovu tacsă pentru diplom'a de membru ord. 1 fl. — Dn. comerciante in Brasiovu, Michailu Stanescu tacs'a pentru diploma 1 fl.

Sibiu in 27 Decembre 1876.

Dela secret. asoc. trans.

ad Nr. 386 - 1876.

Contribuiri

la fondulu academiei romane de drepturi.

Dela o parte a tenerimei teologice din partile ungurene si selagene, apartienat'oria diecesei gr. cat. gherlane, s'au primitu că venitu curentu dela unu balu tienutu in Bicsadu la 20 Septembrie a. c. 20 fl. 60 cr.

Sibiu in 27 Decembre 1876.

Dela secret. asoc. trans.

Starea instructiunii publice in Romani'a.

Estrasele publicate dupa buletinulu oficialu alu ministeriului ungurescu in Nr. 1. alu „Transilvaniei“ din a. c. ne dau un'a idea apropiata de realitate, despre starea instructiunii publice asia precum se află ea pe la 1874—5. Credemu ca este de prisosu a demustra pentru noi marea necesitate de a cunósce si starea instructiunii pe gradulu in care se afla astadi in Romani'a. Pentru elementulu romanescu acésta e prim'a conditiune de viétia. Volindu inse a compara scólele natiunii romanesci cu ale altoru popóra europene, nu ne este permisu a uitá, că la noi epoc'a regeneratiunii datédia abia de ani cincidieci, adeca dela esirea definitiva a turciloru din cetatile danubiane, pe care le tienusera ocupate pana in a. 1828, séu celu mai multu dela gonirea fanariotiloru, adeca din dilele lui Tudoru Vladimirescu. In adeveru inse progressulu pe cale larga — se incepù numai dela 1859 incóce. Cei douedieci de ani trecuti pana atunci au fostu prea buni de preparatiune, de incercari a ambra cadiendu. Infientiarea de scóle in tóte comunele rurale incercate de Alexandru Dim. Ghica nu a succesu de locu, pentru-că generatiunea pe atunci vechia, astadi disparuta cu totulu de pe scena, ajutata de diplomati'a rusésca, i s'au oppusu din respoteri. Georgie Bibescu, successorulu seu in Munteni'a si Michailu Sturdza in Moldov'a nu au fostu nici-decumu amici ai instructiunii generale. In acestu punctu se pareá că ambii sunt frati buni cu magnatii din Ungari'a si Transilvani'a, carii nu voiá nici se audia de scóle populare, si infruntá greu pe arhierii dela Blasiu, că-ci sufere că se invetie acolo câte 2—3 sute de vlachi in fiacare anu, — „se invetie numai atatia, cati trebuescu de popi si dascali, éra mai multi nu.“ Adeca curatu asia, precumu era pe atunci si in Russi'a. S'a mai aratatu intr'unu altu articlu din anii trecuti, că pe la 1840 numerulu toturoru scolariloru si studentiloru din Munteni'a (Valachi'a) era numai de 15 mii, éra in Moldov'a celu multu de 5000.

Din buletinele anuali publicate de catra minist.

cultelorú cunóschemu, că in dilele nóstre numerulu scolariloru si studentiloru din Romani'a intréga sta intre 105 si 110 mii pe anu, in care cifra nu se coprinde acei ce invetia in strainatate, de ex. in Parisu 600 pana la 800, apoi in Belgiu, Itali'a, Germani'a, Elveti'a. Se mai vedid, că gimnasiile se inmultiescu de 15 ani incóce mai in fiacare anu, seminariile de clerici reorganizate si inmultite, scóle pedagogice, comerciale, industriale, militare, infintiate. Asupra sisthemei de invetiamentu cunósceți conflictulu escatu in anulu trecutu intre cei doi fosti ministrii Vasil. Boierescu si Titu Maiorescu, despre care se comunicasera unele parti si in Nr. 6 alu acestei foi din a. tr., că se se védia cumu principiulu cosmopolitu si celu nationale isi dau in capu unulu altuia.

In sesiunea din anulu acesta a Camerei legislative, caus'a instructiunii provocá de nou desbateri lungi si atundu petrundiet'orie. Dn. ministru Chitiu adunase pentru camere materialu abundante, mai virtosu dupa-ce consiliulu generale de invetiamentu convocatu la Septembrie in sesiunea sa anuale intrase in detalieri nenumarate, si scarmanase in specie starea scóleloru elementarie. Proiectulu de lege pentru modificarea localuriloru de scóle primarie si urbane, elaboratu pe basea opiniunii consiliului generale (dieta scolastica, dieta de profesori); cititu in sidenti'a din 22 Nov. (4 Dec.) in Camer'a deputatiloru prin dn. professoru si deputatu P. Cernatescu cá referente (raportoru) alu sectiuniloru, dete oca siune la cele mai interesante desbateri si la informatiuni despre starea actuale a scóleloru din comunele rurale. De aci se afla, că scóle comunali aru fi pana acuma la 2 mii, inse din acelea vreo 8 sute au localuri asia de rele, in catu nici nu merita numele de scóle. Adeca cu alte cuvente, intocma că pe la noi, in Transilvani'a si Ungari'a, pe unde amu scapatu de turci inainte de acésta cu 175 de ani.

Lectorii nóstrii nu au trebuintia se le descoperimú ratiunile grave, pentru care noi ne simtimú obligati in consciintia a reproduce in aceste colóne nu numai susu atinsulu proiectu de lege, ci si una parte a desbateriloru parlamentarie, urmate asupra lui. Spre orientarea celoru pucinu initiati in istori'a cea mai noua a Romaniei premitemu observatiunea, că dupa-ce in acelu statu averile monastiresci s'au secularisatu preste totu, elu chiaru prin acea fapta luá asupra'si obligatiunea de a intrebuintia veniturile acoloru averi pe eminentiam spre scopuri religióse, scolastice si filantropice, pe atatu pre catu se ajunge din ele, si chiaru preste afata. Budgetulu anuale alu ministeriului cultelorú si instructiunii publice se votédia de cativa ani incóce in sume de cate 8 milióné, pana la $8\frac{3}{10}$ milióné franci. Unu studiu speciale asupra acelu bugetu ar merita se se publice pentru intrég'a natiune. Intr'aceea atata potemu sci, că elu nu este de ajunsu, si lipsele i se simtu cu atatu mai tare, cu catu natiunea face progresse mai mari si alérga dupa altele si mai rapedi. Din des-

bateri se vede. că multi patrioti particulari si nume-
röse comune au inceputu se sacrifice dela sineși sume
considerabili pentru scopuri scolastice; natiunea inse
astépta se se faca totu mai multu, preste secolu in-
tregi se sara in cate 25 de ani. Déca nu ar fi tre-
buitu si armata intocma cá si scóle!

Dara in lipsa de armata, vine barbarulu selbategu,
vene secularinlu hoste, si'ti sparge scóla, séu ii dá
focu, iti taia si spendiura professorii si docentii, iti
arunca in focu pe scolari, precum se vediușe in
184⁹/₁₀ pe la noi si in 1876 in Bulgari'a si in Bos-
ni'a. Intre acestea impregiurari mesurile noue luate
in favórea instructiunei publice la Romani'a de catra
gubernu si camere, se potu cunósce binisioru din cele
ce urmédia mai la vale.

PROIECTU DE LEGE

pentru modificarea localurilor de scóle primarie si
urbane.

Art. 1. Constructiunea si intretinerea de lo-
cale necesarie scóleloru primarie rurale de baieti si de
fete, este in sarcin'a comuneloru rurale si a consilie-
loru judetiene.

Art. 2. Constructiunea localeloru necesarie scó-
leloru primare urbane de baieti si de fete, este in
sarcin'a consilieloru comunale urbane.

Art. 3. Pentru efectuarea acestei indatoriri, in
ceea ce privesce constructiunea scóleloru pentru in-
vetiamentulu ruralu, se va crea unu fondu separatu si
neafectabile la nici o alta destinatiune din: a) $\frac{1}{10}$
a diecea parte a venitulu budgetariu anuale alu fia-
careia comune; b) $\frac{1}{10}$ a diecea parte a venitulu ju-
detienu inscrisu in budgetulu anuale alu fia-carui
consiliu judetienu.

Art. 4. Amendoue aceste diecimi de venituri,
sub numire de fondu scolariu de construc-
tiune, se voru trece in budgetulu fia-carei comune
rurale si alu fia-carui consiliu generalu, in capulu
cheltuieloru obligátore, despre care prevedu legile
comunale si judetiene, si se voru versa regulatu pe
trimestru, de cátra fia-care consiliu comunalu si ju-
detienu, la cassieri'a generala a judetiului, care va
tinea comptu separatu pentru acésta.

Art. 5. In fia-care primavara se va incepe con-
struirea localeloru, prin antreprisa séu regie, sub in-
grigirea si administratiunea imediata a comitetulu
permanentu, dupa planurile tipu si dupa instructi-
unile ce se voru da de ministerulu culteloru si in-
structiunei publice, si dupa devisele formate si apro-
bate de cátra comitete.

Art. 6. Pe fia-care anu se voru construi in-
tr'unu judetiu atâtea scóle rurale de baieti si de fete,
pentru câte va fi de ajunsu sum'a fondu scolariu,
reservatu din budgetele comuneloru si alu consiliulu
judetianu, incependu-se cu construirea dela comunele
cele mai lipsite de midiulóce, dara care ar avea o
populatiune de celu mai pucinu un'a suta de familii,
urmandu-se totu astu-feliu treptatu si in fia-care anu

pana la complectarea tuturor comuneloru cu locale
necesarie.

Art. 7. In ceea ce privesce scólele primarie ur-
bane de baieti si de fete, fia-care comuna urbana va
reserva in cas'a sa, cá fondu scolariu de construc-
tiune, o a diecea parte din venitulu seu budgetariu
anualu, si'lu va inscrie in capulu cheltuieloru obli-
gátore prevedute de legea comunala.

Cu acéstu fondu va incepe construirea de locale
scolare corespundietóre sumei unui anu, totu dupa
planurile-tipu, procurate de ministerulu culteloru si
instructiunei publice, si dupa devisele elaborate si
aprobrate de consiliile comunale respective, incependu
constructiunile dela regiunile cele mai impopulate ale
orasieloru si urmandu in fia-care anu pana la com-
pletarea scóleloru, dupa cerintiele legei instructiunei
publice.

Art. 8. Primarii, membrii consiliulu comunalu
de ori-ce categorie, precuma si acei ai comitetulu
permanentu, si, in genere, ori-care din functionarii
insarcinati cu esecutarea si punerea in aplicatiune a
asestei legi, devenindu culpabili de vedita negligentia
séu rea vointia, voru fi destituiti séu revocati cá ne-
demni; éra acei cari, sau prin ordini si dispositiuni
directe, séu prin ori-ce altu modu, voru schimbá de-
stinatiunea séu scopulu fondu scolariu de construc-
tiuni, prevedutu mai susu, se voru dá judecatii si se
voru pedepsi cá deturnatori de bani publici.

Art. 9. Nici o comuna rurala séu urbana nu
va potea fi scutita de a contribui anualmente la crea-
rea fondu scolariu cu diecimea venitulu seu, de-
catu numai probandu cu suficientia ministerulu in-
structiunei publice, cá 'si a facutu si posede dejá
localulu séu localele necesarie, in tóte conditiunile
higienice séu didactice cerute de lege, si in propor-
tiune suficienta cu numerulu populatiunii sale. Numai
intr'unu asemenea casu, ministrulu asupra avisulu
conformu alu consiliulu permanentu, va potea pro-
nuntia dispens'a contributiva. — Acésta dispensa se
va publicá prin „Monitoriulu oficialu,” prin decisiune
ministeriala motivata.

Art. 10. Acela, séu acei cetatieni cari, cu pro-
priele loru midiulóce, voru construi o scóla primara
rurala séu urbana si o voru dotá cu mobilierulu ne-
cesariu, voru fi onorifice recompensati in modulu
urmatoriu: unu decretu domnescu, contrasemnatu de
consiliulu de ministri, publicatu prin Monitoriu, le
va exprime gratitudinea si recunoscinti'a publica, in
numele natiunei romane. Acéstu decretu domnescu
se va grava pe o tabla de bronzu, si se va afige pen-
tru totu-déun'a in interiorulu scólei, spre a se avea
pururea in vedere, cá obiectu de veneratiune, de
catra tinerimea studiósá.

Art. 11. Acésta ultima dispositiune se va aplicá
si pentru acei generosi concetatieni, cari 'si au creatu
deja unu titlu la recunoscinti'a publica prin funda-
tiuni si dotatiuni de scóle.

(Va urma).